

SANDSLÅNS TIMMERSKILJE

den historiska utvecklingen av timmerskiljet mellan 1600 och 1982

1. Det började med lastageplatsen vid Hammars marknad. Det var här älven mynnade på 1600-talet och en naturlig samlingsplats för handelsmän och varutransporter. Hit flottades bräderna i buntar från sågarna och lades upp på tork på så kallade bålverk, dvs träkajer. De ägdes av framför allt Härnösandsborgare som kom hit och lastade sina segelfartyg för vidare export.

Det var ett drygt arbete att rengöra bräderna från alger och grus efter en lång transport, ofta flera år. Det var framförallt kvinnor som slet med det arbetet.

2. Allt eftersom älven grundades upp flyttades mynningen söderut och lastageplatsen flyttades under 1800-talet till Nyland.

Som en parentes kan nämnas att James Dickson anlade en egen lastageplats år 1836 på den plats där Kungsgårdens såg senare byggdes.

3. När ångsågarna startade krävdes hantering av stora mängder timmer. Man gjorde ett enormt arbete med att rensa flottlederna och bygga stenkistor och ledarmar i hela älven. Det så kallade Bombolaget startades 1853 av Kramfors och Lo sågar, Bollstabruks masugn och Sandö glasbruk och anlade stora timmermagasin vid Gistgårdsön, Lo och Styrnäs med plats för en miljon stockar. Efter konflikter med båttrafiken och fisket revs bommarna 1872.

4. Nu byggdes världens största timmerskilje vid distalbranten vid Sandslån. Det var Anders Erik Dandenell som 1874 svarade för uppbyggnaden. Han bosatte sig sedan på Hammars herrgård.

Man byggde med pålar på grunt vatten på älvbotten, medan bogserbåtarna kunde hämta det sorterade och buntade timret på djupt vatten. De fraktade timret till de olika ångsågarna. Flottningen och sorteringen ombesörjdes av Ångermanälvens Flottningsförening med 14 sågverk som delägare.

Som mest arbetade över 700 man på det manuella sorteringsverket där cirka 22 miljoner stockar hanterades per år (kan ha varit ytterligare några miljoner).

1912 fick man elektrisk ström från ett ångdrivet kraftverk i Box.

5. Den tekniska utvecklingen gick vidare och 1965 byggdes ett mekaniskt skilje i Kungsgårdsfjärden. Skiljet flöt på stora betongpontoner byggda på Gustafsviks varv. Nu räckte det med 90 anställda. Det viktiga sorteringsarbetet sköttes av 25 unga kvinnor som kunde sortera en stock varannan sekund. De kallades "tornsvälor". Tornet står fortfarande kvar ute i fjärden.

1982 var flottningsepoken över och sista rumpan gick i Ångermanälven. Lastbilarna hade tagit över. Sorteringsverket såldes till Finland.

Nu finns inte så många spår kvar efter sågverksepoken. Det mest bestående minnet är ön Lilla Norge som skapades av ballastsand från de tusentals fartyg som en gång fyllde Ångermanviken, Stor-angern.

Text: Lars Högberg & Lena Hermansson